

สรุปพัฒนาการและคุณค่านวนิยายของรพีพร

ตลอดระยะเวลากว่า 40 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2532 ของการเขียนนวนิยายของ รพีพร สังคมและการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนด ควบคุม และพัฒนาแนวการเขียนของรพีพร เป็นอย่างมาก สังคมและการเมืองมีส่วนทั้งกระตุ้นและยับยั้งพัฒนาการความคิดทางการเมือง ของรพีพรที่จะเสนอต่อผู้อ่าน ทำให้นวนิยายของรพีพรอาจเติบโตหรือชะงักงันในบางช่วง ทั้งนี้ เนื่องด้วยข้อจำกัดของนักเขียนอาชีพที่มีได้ประกอบอาชีพหลักอื่นใดดังเช่นนักเขียนหลายคน รพีพร จึงจำเป็นต้องสร้างงานให้สอดคล้องกับกระแสวรรณกรรมร่วมสมัยในแต่ละยุค เพื่อจะสามารถ ดำรงชีพอยู่ได้ เหตุจำเป็นดังกล่าว ทำให้นวนิยายของรพีพรมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปตามแนว นิยมของนวนิยายแต่ละยุค ดังต่อไปนี้

5.1 พัฒนาการทางด้านเนื้อหา นวนิยายของรพีพรมีแนวโน้มพัฒนาการจากนวนิยาย พาฝันมาสู่นวนิยายสมจริง จากนวนิยายเรื่งรมย์มาสู่นวนิยายเรื่งปัญญา จากนวนิยาย"ปริมาณ" เพื่อความบันเทิงมาสู่นวนิยาย "คุณภาพ" เพื่อการสร้างสรรค์สังคม ความเปลี่ยนแปลงด้านแนว การเขียนดังกล่าวเกิดจากพัฒนาการทางความคิดของรพีพรที่มีวิสัยทัศน์และมีประสบการณ์ชีวิต มากขึ้นเป็นสำคัญ และมีสภาพสังคมและการเมืองเป็นปัจจัยส่งเสริมหรือยับยั้งความคิดที่จะพัฒนา แนวการเขียนนวนิยายของรพีพร ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง คือ

5.1.1 ยุคแรกของนวนิยายของรพีพรในช่วง พ.ศ. 2490-2500

นวนิยายมีพัฒนาการจากแนวพาฝันมาสู่นวนิยายสมจริงซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ นวนิยายของรพีพรในช่วง พ.ศ. 2490-2494 มีพัฒนาการด้านเนื้อหาและกลวิธีการ นำเสนอจากจินตนิยายมาสู่นวนิยายพาฝัน และนวนิยายของรพีพรในช่วงหลัง พ.ศ. 2495-2500 มีแนวโน้มเป็นนวนิยายสมจริงที่เสนอเนื้อหาสะท้อนชีวิตสังคมและการเมือง ในรูปแบบนวนิยาย อิงประวัติศาสตร์และนวนิยายชีวิตรักและครอบครัว

รพีพรเริ่มต้นการเขียนนวนิยายในระยะที่นวนิยายหลักหนึ่งในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กำลังแพร่หลายในสังคมไทยโดยเลือกเขียนจินตนิยายซึ่งเป็นแนวหนึ่งของนวนิยายหลักหนึ่งในช่วงนั้น จินตนิยายมีลักษณะเด่นเฉพาะตนมักเสนอเรื่องราวมหัศจรรย์ในชีวิตของตัวละครหรือเหตุการณ์ในอดีตที่ห่างไกลเกินประสบการณ์ชีวิตและสังคมปัจจุบัน เพื่อนำผู้อ่านหลักหนีความจริงไปสู่ความคิดฝันของผู้เขียน มีเนื้อเรื่องทั้งอิงประวัติศาสตร์และไม่อิงประวัติศาสตร์ จินตนิยายของรพีพรเสนอเรื่องราวความรักระหว่างหนุ่มสาวที่ซัดถึกความรักเป็นอุดมคติของชีวิต แนวคิดคือความสำคัญของความรักที่มีอำนาจทั้งการสร้างสรรคและทำลายชีวิตมนุษย์ ความรักที่แท้จริงคือ ความเสียสละ ความหนักแน่นมั่นคงและความซื่อสัตย์ต่อคนรัก โคร่งเรื่องเสนอความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร เป็นปัญหารักซ้อนหรืออุปสรรคอื่นของความรัก ตัวละครจึงต้องต่อสู้แย่งชิง แก้วแค้นหรือเสียสละเพื่อความสมหวังในความรัก แต่เรื่องราวก็มักจบลงด้วยความตายหรือการพลัดพราก จึงสร้างความสะเทือนอารมณ์ของผู้อ่านได้ นอกจากนี้มีการสร้างฉากเพื่อเสริมบรรยากาศของเรื่องให้ห่างไกลจากสังคมปัจจุบัน มักเป็นดินแดนลึกลับไกลโพ้นที่ไม่มีคนรู้จัก เช่น แผ่นดินมุกดา ในเรื่อง ราชินีบอด เป็นดินแดนที่มองเห็นจากชายฝั่งทะเลที่แหลมโพธิ์ จังหวัดกระบี่ เป็นภาพควันท่าในดวงอาทิตย์ที่ปรากฏในฤดูหนาว หรือเป็นอดีตกาลของสถานที่จริงในปัจจุบัน เช่น ท่งทานตะวัน ในเรื่อง เปลวสุริยา และ อมรนิมาน คือสภาพของขุนเขาหนองปลา อยู่เขตติดต่อระหว่างอำเภอหลังสวนกับควนหินมู้อ จังหวัดชุมพร เมื่อ 2,000 ปีมาแล้วหรือเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จีนยุคโบราณ เช่น แผ่นดินเงิน ในรัชสมัยจีนซ่งองค์ เป็นดิน เพื่อนำพาผู้อ่านหนีสภาพแวดล้อมที่เคยพบเห็นไปสู่โลกใหม่ในจินตนาการที่งดงามหรือน่าพิศวง จินตนิยายจึงได้รับความนิยมอย่างสูงโดยมีอิทธิพลบันทึกประเภทละครเวทีช่วยเสริมให้จินตนิยายของรพีพรประสบความสำเร็จด้านวรรณกรรมการแสดงอีกด้วย แต่การเขียนบทละครเวทีกลับทำให้นวนิยายของรพีพรหยุดชะงักไประยะหนึ่ง จนกระทั่งหลัง พ.ศ. 2495 รพีพรจึงกลับมาเขียนนวนิยายอีก

พัฒนาการนวนิยายของรพีพรในช่วงต้นทศวรรษ พ.ศ. 2490 เกิดขึ้นเพราะรพีพรมีประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น นางไพร จึงเป็นนวนิยายพามีนเรื่องแรกที่เสนอเนื้อหาใกล้เคียงชีวิตจริง แต่ยังคงเสนอเรื่องราวรักซ้อนระหว่างผู้ชาย 3 คนกับผู้หญิง 1 คนโดยใช้โครงเรื่องสูตรซินเดอเรลลา เป็นความรักระหว่างหนุ่มชนชั้นผู้ดีกับสาวชาวไร่ที่มีปัญหาความขัดแย้งจากทัศนคติเกี่ยวกับความรักต่างกัน จึงเกิดความเข้าใจผิดและความแตกต่างระหว่างฐานะ

ทำให้พ่อแม่ของฝ่ายชายก็ตกกัน แต่เรื่องก็จบลงแบบรักสุขเมื่อความจริงถูกเปิดเผยว่าตัวละครฝ่ายหญิงก็เป็นชนชั้นเดียวกัน

รพีพรได้รับอิทธิพลแนวความคิดปะเพื่อชีวิตในช่วงต้นทศวรรษ 2490 จึงพัฒนาความคิด เปลี่ยนแปลงแนวการเขียนเป็นนวนิยายสมจริงที่สะท้อนเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตสังคมและการเมือง แต่เนื่องจากสภาพสังคมและการเมืองในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ความคุมเสรีภาพในการประพันธ์และการแสดงความคิดเห็น รพีพรจึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและการเมืองผ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ในลักษณะเป็นภาพสะท้อนเหตุการณ์จากอดีตเพื่อเชื่อมโยงความคิดมาสู่ปัจจุบันในเรื่อง ทหารเสือกรมหลวงชุมพร และนวนิยายชีวิตรักและครอบครัวในลักษณะอำพรางเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเมืองไว้ในโครงเรื่องย่อยตอนท้ายเรื่อง ในเรื่อง ห้องจิต และสะท้อนภาพความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทอย่างผิวเผินไว้ในเรื่อง ชีวิตใหม่ การแสวงหากลวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับสังคมและการเมืองด้วยแนวเรื่องที่ไม่ชัดเจน ทำให้แนวโน้มของนวนิยายของรพีพรที่ดูเหมือนจะพัฒนาไปสู่แนวเพื่อชีวิตถูกเบี่ยงเบนไป จึงมองเห็นพัฒนาการนวนิยายสังคมและการเมืองของรพีพรไม่เด่นชัดนักในช่วงทศวรรษแรก กล่าวโดยสรุปแล้วนวนิยายของรพีพรในช่วง พ.ศ. 2490-2500 มีพัฒนาการจากนวนิยายพาฝันมาสู่นวนิยายสมจริง

แนวคิดของนวนิยายในช่วง พ.ศ. 2490-2500 มี 4 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับความรัก แนวคิดเกี่ยวกับชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว และแนวคิดเกี่ยวกับสังคม แนวคิดที่พบมากที่สุด คือ แนวคิดเกี่ยวกับความรักระหว่างหนุ่มสาวที่ยึดถือความรักเป็นอุดมคติของชีวิต ความรักมีความสำคัญต่อชีวิตเพราะเป็นอาหารใจที่มนุษย์ทุกคนต้องการ ความรักที่แท้จริงคือ ความเสียสละ และความรักมีอำนาจทั้งสร้างสรรค์และทำลาย ตัวละครส่วนใหญ่จึงพลีชีวิตเพื่อบูชาความรัก ดังตัวอย่าง เม็งเจียง ในเรื่อง จอมภพมฤตยู ที่ฆ่าตัวตายตามอ้วนซีเหลือง เพื่อพิสูจน์ความซื่อสัตย์ที่มีต่อสามี หรือนางที่รัก ในเรื่อง สัญญารักของจอมพล ที่เสียสละชีวิตเพื่อชาติและช่วยภารกิจของจอมพลبنเจ้าให้สัมฤทธิ์ผล หรืออุษา ในเรื่อง อมรนิมาน ที่เสียชีวิตเพราะมาช้สูกุฆ่าตาย หรือศีกดา ในเรื่อง นางไพร ที่ยึดถือคติว่าความรักต้องคำนึงถึงความสุขของผู้หญิงที่ตนรักมากกว่าตัวเอง เขาจึงเสียสละคณิงใจให้แก่จักร เป็นต้น แนวคิดเกี่ยวกับชีวิต คือ การดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ตัวละครมักอยู่ในฐานะด้อยโอกาสในสังคม มีชีวิตลำเค็ญมา

ตั้งแต่เด็กแต่มีความมานะ อดทน ต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิตจนประสบความสำเร็จ ดังเช่น แว
 ในเรื่อง ทหารเสือกรมหลวงชุมพรฯ เขากำพร้าพ่อ แม้มีฐานะยากจนต้องต่อสู้กับอิทธิพลของ
 นักเลงในท้องถิ่น จนกระทั่งเพื่อนของพ่อรับไปอุปการะ แต่ก็อยู่ในฐานะคนรับใช้ แวหาเลี้ยง
 ตัวเองและแม่ด้วยการชกมวย จนกระทั่งชีวิตผกผันต้องหนีโทษคดีฆ่าผู้ใหญ่บ้านตายเพราะแก้แค้น
 ที่แม่ถูกทารุณ ต่อมาเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯรับตัวไปอุปการะ จึงได้เข้าเรียนโรงเรียนนายเรือ
 และเข้ารับราชการเป็นทหารเรือที่สร้างวีรกรรมเพื่อชาติในการปราบปรามกบฏเจ้าอนุวงศ์ จึง
 ได้เลื่อนยศและบรรดาศักดิ์เป็น นายนาวาโทพระพิชิตชลยุทธ หรือ ข้องจิต ในเรื่อง ข้องจิต
 เป็นลูกนอกสมรสที่พ่อไม่ยอมรับ แต่เขาก็ตั้งใจเรียนหนังสือจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี
 สามารถลดค่าสับประมาทของพี่น้องต่างมารดาและภรรยาหลวงของพ่อได้ หรือ แพน ในเรื่อง
ชีวิตใหม่ เขาเป็นลูกชานา ต่อมาบิดาตายจึงต้องส่งเสียตัวเองเรียนหนังสือและหาเลี้ยงมารดา
 ด้วยการขี่สามล้อและเป็นเสมียนสำนักงานทนายความ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว คือ ปัญหาภายในครอบครัวที่เกิดจากการ
 นอกใจคู่สมรส ดังปรากฏในเรื่อง ข้องจิต ข้องจิตเป็นลูกสาวนอกสมรสที่เกิดจากบิดาชื่นใจคน
 รับใช้เป็นภรรยา จึงเกิดปัญหาบิดา ภรรยาหลวงและพี่น้องต่างมารดาไม่ยอมรับ และคุณหญิง
 ขจรเวหาสน์เล่นชู้กับน้องชายของสามีจนเป็นเหตุฆ่ากันตาย

แนวคิดเกี่ยวกับสังคม คือ ความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองกับสังคม
 ชนบทในด้านวิถีชีวิต ดังปรากฏในเรื่อง ชีวิตใหม่ แพนกับรวงอพยพเข้ากรุงเทพฯโดยหวังจะมี
 ชีวิตใหม่ที่ดีกว่าอยู่ที่บ้านเกิด แต่ก็ต้องผิดหวังเพราะสภาพสังคมเมืองไม่น่าอยู่ แม้ว่าวัตถุเจริญ
 ก้าวหน้าแต่ศีลธรรมในใจคนกลับเสื่อมลง แพนกับรวงต้องเผชิญกับความลำบากและการเอาเปรียบ
 เอาเปรียบจนในที่สุดต้องตัดสินใจกลับภูมิลำเนาเดิม

โครงเรื่องของนวนิยายของรพีพรในช่วงทศวรรษแรก ส่วนใหญ่เป็น
 โครงเรื่องตามสูตรของนวนิยายแต่ละแนว เสนอความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละครเกี่ยวกับ
 ปัญหาความรัก การดำเนินชีวิตหรือปัญหาภายในครอบครัว การดำเนินเรื่องส่วนใหญ่มักเป็นไปตาม
 ลำดับเวลาและเหตุการณ์ การปิดเรื่องมีทั้งแบบสมหวังและผิดหวัง

ตัวละครส่วนใหญ่มีน้อยตัวและมีลักษณะคงที่ตามแบบฉบับตัวละครเอก มีความเพียบพร้อมทั้งรูปลักษณ์และคุณสมบัติ เช่น ตัวละครในนวนิยายรักเป็นคนรักเดียวใจเดียว สอมเสียสละเพื่อความรักได้แม้กระทั่งความตาย หรือตัวละครในนวนิยายชีวิตครอบครัวเป็นคน อุดหนุนต่อสู้ชีวิต

5.1.2 ยุคที่ 2 ของนวนิยายของรพีพรในช่วง พ.ศ.2505-2516

นวนิยายของรพีพรกลับไปสู่พัฒนาการเหมือนนวนิยายในทศวรรษแรก คือ นวนิยายเชิงโรแมนติกการเพิ่มแนวเรื่องใหม่และปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่น่าสนใจแนวคิดเกี่ยวกับ ชีวิตและคุณค่าของมนุษย์ นวนิยายที่ปรากฏมี 3 แนว ได้แก่ นวนิยายผี นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และนวนิยายชีวิตรักและครอบครัวซึ่งพบมากที่สุด

นวนิยายผีเป็นแนวเรื่องแรกที่รพีพรเขียนในนาม "รพีพร" มีลักษณะเด่นคือ เป็นเรื่องรักพาดฝันและเรื่องลึกลับมหัศจรรย์ โครงเรื่องเสนอความรักระหว่างชายหนุ่ม กับผีสาว ความขัดแย้งระหว่างสภาวะของตัวละครจึงกลายเป็นอุปสรรคของความรักที่เกิดจากแม่ของฝ่ายชายและตัวละครที่เป็นคู่หมั้น แต่เรื่องราวก็จบลงด้วยความสุขตามแบบนวนิยายพาดฝัน นวนิยายผีของรพีพรจึงแตกต่างจากนวนิยายผีทั่วไป ที่มักเน้นเรื่องราวตื่นเต้นและน่าสะพรึงกลัว นอกจากนี้ตัวละครเอกที่เป็นผีก็เป็นตัวละครผู้หญิงตามแบบฉบับของกุลสตรีไทย ไม่มีความดุร้าย น่ากลัวแต่อย่างใด นวนิยายผีของรพีพรจึงเป็นการปรับเนื้อหาของนวนิยายรักกับนวนิยายผีเข้าด้วยกัน ซึ่งสร้างความแปลกใหม่ให้แนวเรื่องดังกล่าว ทำให้นวนิยายของรพีพรได้รับความนิยมอย่างมาก ส่งผลให้ชื่อ "รพีพร" โด่งดังอย่างรวดเร็วตั้งแต่เรื่องแรกที่เขียน รพีพรจึงเป็นนักเขียนคนหนึ่งสร้างกระแสความนิยมเรื่องผีในช่วงนั้น

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของรพีพรในช่วงที่ 2 มีพัฒนาการในลักษณะเป็นการเพิ่มมิติประวัติศาสตร์ โดยการนำข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาประกอบการเขียนมากกว่าเดิม และใช้เหตุการณ์ประวัติศาสตร์เป็นแกนนำในการดำเนินเรื่อง ตัวละครกลุ่มหนึ่งสร้างจากบุคคลในประวัติศาสตร์ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของโครงเรื่อง นอกจากนี้ยังใช้

กลวิธีการเขียนเลียนแบบพงศาวดาร พัฒนาการดังกล่าวจึงทำให้นวนิยายมีลักษณะ เป็นนวนิยายประวัติศาสตร์มากกว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์

นวนิยายชีวิตรักและครอบครัวเป็นแนวการเขียนหลักของรพีพรในช่วงนี้ซึ่งมีแนวเรื่อง 4 แนว ได้แก่ แนวรักสนุกสนาน แนวรักรินทร์ค แนวรักและชีวิตและแนวรักเคเล้ากามารมณ์ เนื้อเรื่องเสนอเรื่องราวความรักของหนุ่มสาวที่ใช้โครงเรื่องครอบครัวเพื่อนำเสนอปัญหาชีวิตของตัวละครที่เกิดจากปัญหาภายในครอบครัว นำพาให้ตัวละครไปพบรักจนกลายเป็นอีกปัญหาหนึ่ง หรือเป็นปัญหาของชีวิตสมรสที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างชนชั้น หรือทัศนคติไม่ตรงกัน หรือเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างพฤติกรรมของตัวละครกับประเพณี ค่านิยมของสังคมซึ่งปรากฏในแนวรักเคเล้ากามารมณ์ ตัวละครเด่นในนวนิยายชีวิตรักและครอบครัวของรพีพรมักเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงซึ่งมีบทบาทเป็นแกนนำของการดำเนินเรื่อง แนวเรื่องที่น่าสนใจ คือแนวรักเคเล้ากามารมณ์ มักบรรยายพฤติกรรมส่วนตัวของตัวละครอย่างโจ่งแจ้ง ตัวละครเป็นผู้ประพฤติผิดศีลธรรมและจารีตประเพณี ทำให้การดำเนินชีวิตผิดพลาด แนวเรื่องดังกล่าวเป็นการเขียนเพื่อเหนี่ยวรั้งบุคคลที่ประพฤติผิดโดยเฉพาะผู้หญิงให้กลับมาใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้องตามกรอบประเพณี

แนวคิดของนวนิยายของรพีพรในช่วง พ.ศ. 2505-2516 เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและคุณค่าของมนุษย์ นวนิยายที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการยึดมั่นในคุณธรรมและกฎแห่งกรรม นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอุดมคติของชีวิต คือ การต่อสู้ชีวิตด้วยความมานะอดทนและการเสียสละเพื่อชาติ รวมทั้งเป็นการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าของมนุษย์ที่ทุกคนต่างก็มีศักดิ์ศรีของตนเอง ดังเช่น แก้ว ในเรื่อง ลูกทาส สามารถเปลี่ยนฐานะจากทาสมาเป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ได้ เพราะไม่ยอมจำนนต่อชะตาชีวิต หรืออง ในเรื่อง ขุนศึกมหาราช เป็นขุนทหารที่จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และเสียสละเพื่อแผ่นดินมากกว่าความเป็นใหญ่ในแผ่นดิน เป็นต้น นวนิยายชีวิตรักและครอบครัวเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักกับการแต่งงานว่าหนุ่มสาวควรมีอิสระในการเลือกคู่ครองและปฏิเสธประเพณีคลุมถุงชน แต่ไม่สนับสนุนการควั่นตัดสินใจแต่งงานหรือละเมิดประเพณีด้วยการชิงสุกก่อนห่าม และแนวคิดเกี่ยวกับความรักกับกามารมณ์ ตัวละครเห็นว่า ความรักจะสมบูรณ์ได้ต้องมีกามารมณ์มาเกี่ยวข้อง ตัวละครที่เป็นคู่รักกันจึงมัก

ประพจน์พิศประเวณี แต่ในที่สุดจะสำนึกคนว่าดำเนินชีวิตผิดพลาด และรู้ว่าความรักที่แท้ต้องอยู่เหนืออำนาจามารมณ์

รพีพรพัฒนาโครงเรื่องให้มีปัญหาความขัดแย้งหลายลักษณะ มีทั้งความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร เช่น ความแตกต่างระหว่างสภาวะของตัวละครในนวนิยายที่มีความแตกต่างระหว่างฐานะของคู่รัก ปัญหาระหว่างชนชั้นของตัวละครที่คนอ่อนค่อนหมิ่นเหยียดหยาม ปัญหาการชิงรักหักสวาท เป็นต้น ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับประเพณีหรือค่านิยมของสังคม ซึ่งมักปรากฏในนวนิยายรักเกล้ากามารมณ์ และทำให้เกิดความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครระหว่างจิตสำนึกฝ่ายดีกับฝ่ายชั่วที่ต้องต่อสู้เพื่อเอาชนะกิเลสตัณหาที่ครอบงำจิตใจให้หลงทำผิด โครงเรื่องของนวนิยายของรพีพรในช่วงที่ 2 จึงซับซ้อนและเข้มข้นกว่านวนิยายของรพีพรในช่วงแรก เนื่องจากเป็นการเสนอปัญหาของเรื่องหลายลักษณะ ความขัดแย้งเหล่านั้นจึงเกี่ยวเนื่องผูกพันกันอย่างซับซ้อน มีทั้งปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว ปัญหาระหว่างตัวละครและปัญหาเกี่ยวกับสังคม

ด้านตัวละครมีทั้งตัวละครที่มีลักษณะคงที่ตามแบบฉบับ เช่น ตัวละครหญิงในนวนิยายผีเป็นกุลสตรีไทย ตัวละครชายในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มีอุดมคติในการดำเนินชีวิต และเริ่มปรากฏตัวละครที่มีลักษณะไม่คงที่ที่เปลี่ยนแปลงตนเองไปประพจน์คนนอกกรอบจารีตประเพณีด้วยเหตุผลที่ต่างกัน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว การประชดชีวิต อำนาจความรักและกามารมณ์ ค่านิยมการมีภรรยาหลายคน ต่อมาจึงจะอาลัยใจและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตัวละครทั้ง 2 ลักษณะมีความน่าสนใจตรงที่มักกระทำการท้าทายชะตาชีวิตของตนเอง หรือเอาชนะตนเอง เช่น ฝืนต้องการเป็นมนุษย์จึงพยายามทุกวิถีทางเพื่อหาคนมาช่วยเหลือชีวิตตนเอง ตัวละครอุดมคติต้องการพิสูจน์ศักดิ์ศรีของตนเอง เช่น แก้ว ในเรื่อง ลูกทาส เป็นทาสแต่ทะเยอทะยานใจอยากมีเกียรติมีฐานะในสังคมและแต่งงานกับนายทาสสาวของตนเอง หรือ ชง ในเรื่อง ขุนศึกมหาราช เป็นทหารที่รู้จักหน้าที่ของตนว่าต้องซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อทุกแผ่นดิน เป็นต้น

แนวโน้มพัฒนาการนวนิยายของรพีพรในทศวรรษที่ 2 คือ การดำรงอยู่ของนวนิยายเริงรมย์ แต่เนื่องด้วยสาเหตุที่ต่างกับนวนิยายในช่วงต้นทศวรรษ 2490 กล่าวคือ ในช่วงนี้รพีพรหนีจากการบีบคั้นทางการเมืองและความจำเป็นทางเศรษฐกิจส่วนตัว จึงมุ่งผลิตนวนิยายเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก

พัฒนาการนวนิยายของรพีพรอีกด้านหนึ่งคือ การเริ่มต้นของนวนิยายที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิสตรีได้แก่เรื่อง วีรสตรีจากโคมเขียว นำเสนอแนวคิดใหม่เกี่ยวกับอาชีพโสเภณีที่สังคมถูกเหยียดหยามว่าไร้เกียรติ ไร้คุณค่าเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมแก่ผู้หญิงเหล่านั้นว่า ผู้หญิงโสเภณีก็เป็นคน แต่ดำเนินชีวิตต่างจากคนทั่วไปก็เท่านั้น ดังเช่น ไชยจินกามาจะเป็นโสเภณีแต่เธอควรได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรสตรี เพราะเธอสามารถต่อสู้ชีวิตด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ชาย และช่วยกอบกู้นครปักกิ่งให้พ้นจากความทาสณะจากสงครามกับกองทัพต่างชาติได้ นอกจากนี้รพีพรเขียนนวนิยายรักเกล้ากามารมณ์เพื่อสะท้อนให้เห็นการกดขี่ทางเพศและให้ผู้หญิงตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง

อย่างไรก็ตามแม้ว่านวนิยายของรพีพรในช่วงที่ 2 ซึ่งคงแนวการเขียนเดิม แต่ก็แสดงให้เห็นพัฒนาการแนวการเขียนนวนิยายเรื่องที่มีหลายแนวเรื่องหลายเนื้อหามากขึ้น นอกจากนี้แม้ว่ารพีพรจำเป็นต้องระงับความคิดที่จะเสนอนวนิยายสังคมและการเมือง แต่ถ้าพิจารณาแล้วนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ก็เป็นนวนิยายสะท้อนสังคมและการเมือง แต่เป็นสังคมที่มีระยะเวลาห่างจากปัจจุบันมากซึ่งหากนำมาเชื่อมโยงสู่เหตุการณ์ปัจจุบัน ผู้อ่านก็จะเห็นแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสังคมและการเมือง

5.1.3 ยุคที่ 3 ของนวนิยายของรพีพรในช่วง พ.ศ. 2516-2532

รพีพรพัฒนาแนวการเขียนเป็นนวนิยายการเมืองเป็นหลัก แนวโน้มของนวนิยายของรพีพรแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ นวนิยายของรพีพรในช่วง พ.ศ. 2516-2519 เป็นนวนิยายการเมือง และอีกแนวหนึ่งที่ปรากฏ คือ นวนิยายชีวิตโลกโพน ต่อมาหลังตุลาคม พ.ศ. 2519 นวนิยายของรพีพรเปลี่ยนแปลงเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอเป็นนวนิยายที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและการเมืองและนวนิยายที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิสตรี

หลังจากรพีพรพัฒนาความคิดทางการเมืองมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษแรกแต่ไม่สามารถแสดงออกอย่างชัดเจน เนื่องจากเงื่อนไขทางสังคมและการเมืองจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จึงเริ่มมีโอกาสเขียนนวนิยายการเมืองอย่างจริงจัง เนื้อหานำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสังคมนิยมและประชาธิปไตยเพื่อปลุกเร้าจิตสำนึกทางสังคมและ

การเมือง โดยการสะท้อนภาพการต่อสู้ของนิสิตนักศึกษา ปัญญาชน และปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมระหว่างผู้ยากไร้ในชนบทกับชนชั้นนายทุนและข้าราชการ เพื่อปลูกเร้าความคิดที่จะต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมและร่วมพัฒนาชนบท โครงเรื่องเน้นความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร ด้านความคิดและความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม เป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างความคิดของคนกับระบบโครงสร้างของสังคมที่มองเห็นปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างฐานะ ความเป็นอยู่ของคนในสังคม และความขัดแย้งภายในตัวละครที่ครุ่นคิดถึงปรากฏการณ์ทางสังคมและตัดสินใจว่าจะช่วยแก้ไขสภาพและปัญหาของสังคมหรือไม่ ตัวละครส่วนใหญ่มักเป็นหนุ่มสาวเหล่าปัญญาชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง มีความคิดก้าวหน้าที่จะร่วมรับผิดชอบต่อสังคม จากของนวนิยายส่วนใหญ่มักอาศัยเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นฉากสำคัญในการดำเนินเรื่องหรือเป็นฉากหลังของเรื่องเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพการต่อสู้ทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา ปัญญาชน และปลุกระดมความคิดเพื่อมวลชน

นวนิยายอีกแนวหนึ่งที่ปรากฏคือ นวนิยายชีวิตโลกโชนที่เสนอเรื่องราวการต่อสู้ชีวิตของลูกผู้ชายแบบบู๊ โครงเรื่องเสนอความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละครอันเนื่องมาจากปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชายต้องต่อสู้กับตัวละครฝ่ายปฏิบัติด้วยพลังกำลังและอาวุธอยู่เสมอ

หลัง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นวนิยายของรพีพรมีพัฒนาการด้านเนื้อหาเน้นการนำเสนอสภาพและปัญหาของสังคม โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างฐานะของคนในสังคม ซึ่งมีทั้งสังคมไทยและต่างประเทศที่เกิดจากระบบความคิด ความเชื่อเก่าของแต่ละสังคมอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเจริญของสังคม แนวคิดที่เสนอคือ ความไม่เป็นธรรมในสังคมที่เกิดจากการแบ่งระบบชนชั้น ค่านิยม ประเพณีที่ล้าหลัง และแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตา เสียสละความสุขและทุนทรัพย์ส่วนตนเพื่อลดปัญหาต่าง ๆ โครงเรื่องเน้นปัญหาความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม ตัวละครยังคงเน้นกลุ่มปัญญาชนที่มีจิตสำนึกทางสังคม แต่หันมาสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมากกว่า มีความตื่นตัวทางการเมือง ดังปรากฏในนวนิยายหลังตุลาคม พ.ศ. 2516 การดำเนินเรื่องเน้นบทสนทนาระหว่างตัวละคร เพื่อแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์สภาพและปัญหาของสังคมของตน ฉากมักเป็นสังคมระดับประเทศ รพีพรใช้กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาหลายรูปแบบได้แก่ นวนิยายเชิงท่องเที่ยวแนวไพรัช

นิยาย นวนิยายอัตชีวประวัติ นวนิยายชีวิตรักและครอบครัว วัตถุประสงค์ในการเขียนส่วนใหญ่มาจาก ประสบการณ์ในชีวิตและประสบการณ์ทางสังคม ทั้งในสังคมไทยและต่างประเทศ นอกจากนี้มี นวนิยายที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิสตรี ดังจะกล่าวต่อไปในหัวข้อโลกทัศน์ของรพีพรที่มีต่อผู้หญิง

5.2 คุณค่าของนวนิยายของรพีพร ท่ามกลางกระแสวรรณกรรมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและการเมือง รพีพรสามารถปรับแนวการเขียนของตนเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของกระแสความนิยมของนวนิยายแต่ละประเภทได้ รพีพรจึงเป็นนักเขียนนวนิยาย 2 ประเภท คือ ผลงานงานทั้งนวนิยายเรียงร้อยตามความต้องการของตลาด (นักอ่านและนายทุน) และเงื่อนไขทางสังคมบางยุคที่ผู้นำทางการเมืองมีนโยบายควบคุมการประพันธ์และนวนิยายเรียงปัญหาที่เน้นสาระเกี่ยวกับสังคมและการเมืองตามอุดมการณ์ของนักเขียน และกระแสวรรณกรรมในบางยุคที่มีความตื่นตัวทางการเมือง เพื่อแสดงบทบาทของนักเขียนที่ร่วมรับผิดชอบต่อสังคมอันจะทำให้สามารถดำรงฐานะทางวรรณกรรมได้นาน คุณค่าของนวนิยายของรพีพรจึงมิได้จำกัดเฉพาะประเภทเดียว แต่เป็นพัฒนาการของนวนิยาย 2 ประเภทควบคู่กันไป หากจะประเมินคุณค่าของนวนิยายของรพีพรแล้วอาจแบ่งเป็นประเด็น ๆ ได้ดังนี้

5.2.1 ความหลากหลายของเนื้อเรื่อง

รพีพรสามารถเขียนนวนิยายได้ทั้งเรื่องรักพามัน เรื่องครอบครัว เรื่องสังคม เรื่องการเมือง เรื่องประวัติศาสตร์ เรื่องสตรี เรื่องผีและเรื่องภู ที่นำเสนอในหลายแนว ได้แก่ จินตนิยายรักหวานชื่นและโศกเศร้า นวนิยายพามันแบบรักสุข รักโศก รักสนุกสนาน รักและชีวิต รักเคล้ากามารมณ์ นวนิยายชีวิตรักและครอบครัวที่เสนอปัญหาส่วนตัว ปัญหาชีวิตรัก ปัญหาชีวิตคู่และหลายปัญหาที่เกี่ยวพันกับชีวิตตัวละคร นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและการเมือง นวนิยายที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิสตรี นวนิยายการเมือง นวนิยายสะท้อนสังคมในรูปแบบนวนิยายท่องเที่ยว ไพรชนิยาย นวนิยายสะท้อนสังคม ซึ่งเน้นเรื่องชีวิตรักและครอบครัว นวนิยายอัตชีวประวัติ ดูเหมือนว่านวนิยายหลายเรื่องของรพีพรมักจะตรงกับความต้องการของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย เพราะรพีพรสามารถพัฒนาแนวการเขียนของตนให้สอดคล้องกับกระแสวรรณกรรมร่วมสมัยได้ นวนิยายของรพีพรจึงได้รับความนิยมมาตั้งแต่เริ่มการประพันธ์ ทุกครั้งที่รพีพรเปลี่ยนแนวการเขียนหรือเสนอแนวเรื่องใหม่มักจะ

ได้รับความสนใจจากผู้อ่านและประสบความสำเร็จอยู่เสมอ เห็นได้จากผู้ที่เริ่มต้นการประพันธ์
 รพีพรเริ่มเขียนนวนิยายเรื่องแรกที่เขียนขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รพีพร
 ประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงโด่งดังในฐานะนักเขียนจินตนิยาย เรื่องที่ได้รับความนิยมมากที่สุด
 คือ เปลวสุริยา และ ราชินีบอด เมื่อเปลี่ยนแนวมาเขียนนวนิยายพหุวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ
 ตั้งแต่เรื่องแรกที่เขียน คือ นางไพร ต่อมาในชุดหลัง พ.ศ. 2500 รพีพรกลับมาเขียนเรื่อง
 หลังพันโททหารเมืองในนาม "รพีพร" ในฐานะนักเขียนนวนิยายเรื่องตั้งแต่เรื่องแรกที่เขียน
 คือ นวนิยายผี เรื่อง ภูคพิศวาส

ต่อมา รพีพรเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง ลูกทาส ขุนศึกมหาราช
 นวนิยายชีวิตรักและครอบครัว เช่น นางสาวโพระดก นางสาวอบเชย รวมทั้งนวนิยายรักเล่า
 กามารมณ์ เช่น ผิวเข้า ไม่เคยมีใครรักฉันจริง ทะเลไม่เคยหลับ จนถูกนักอ่านวิพากษ์วิจารณ์ว่า
 ไม่ใช่แนวการเขียนของรพีพร (พินิจ หุตะจินดา, 2528 : 120) หลัง พ.ศ. 2514 รพีพรเป็นแนว
 ร่วมฟื้นฟูวรรณกรรมแนวศิลปะเพื่อชีวิตร่วมกับนักเขียนหนุ่มสาวเหล่าปัญญาชน เริ่มจากการสานต่อ
 งานเขียนที่ค้างไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 คือ พิราบแดง ต่อมาเขียน แผ่นดินเดียวกัน พ่อข้าฯ เพิ่งจะลืม
แผ่นดินของเธอ ฝากไว้ในแผ่นดิน นวนิยายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์อันมั่นคงของรพีพรต่อ
 ระบอบประชาธิปไตย และความศรัทธาที่มีต่อระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม จากประสบการณ์
 ที่ศึกษาในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อ พ.ศ. 2500 และ พ.ศ. 2522 หลังยุคตุลาคม
 พ.ศ. 2519 เมื่ออยู่ในฐานะนักเขียนอาวุโสที่สามารถวิเคราะห์ปัญหาของสังคมได้อย่างลุ่มลึก
 นวนิยายของรพีพรในชุดหลังจึงเป็นงานถ่ายทอดประสบการณ์และทัศนะของรพีพรที่มีต่อชีวิตและสังคม
 เช่น คามาล นกขมิ้นบินถึงหิมาลัย สะท้อนสภาพและปัญหาความเหลื่อมล้ำ อันเนื่องมาจากระบบ
 วรรณะในสังคมอินเดีย ตึกฝรั่ง อังสนาห้านิ้ว สะท้อนปัญหาการกดขี่สตรีเพศในสังคมไทยอันเนื่อง
 มาจากวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ถือว่าผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง เป็นต้น

*สรุปจากคำกล่าวของสุภัทร สวัสดิวัตน์ว่า "นางไพร" และ "ศึกดาพ่อพระ" ได้
 เรียงร้อยความสนใจจากผู้อ่านถึงขั้นมาขึ้นคอกและแย่งกันอ่านในวันหนังสือ (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์)
 ออกวางตลาด" (ภูบ พันจันทร์, บรรณาธิการ, 2538 : 38-39)

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงแนวการเขียนนวนิยายของรพีพรเป็นเพียงความเคลื่อนไหวของนักเขียนตามสมัยนิยมเท่านั้น ในขณะที่ยังคงดำรงเนื้อหาของตนเองไว้คือ แนวคิดเกี่ยวกับชีวิต สังคมและการเมือง ซึ่งอาจปรากฏในนวนิยายเรียงร้อยได้อย่างแนบเนียน ดังตัวอย่างนวนิยายเรื่องแรกคือ สัญญารักของจอมพล เป็นจินตนิยายที่เสนอเรื่องราว เกี่ยวกับความรัก แต่บทสรุปตอนท้ายเรื่องเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรู้จักหน้าที่ของทหาร ดังที่จอมพลปันเจาตัวละครเอกในเรื่องปฏิบัติหน้าที่นำทัพโจมตีข้าศึกเพื่อแผ่ขยายอาณาจักรโดยปฏิเสธการยุ่งเกี่ยวกับสถานการณ์วุ่นวายภายในราชสำนัก หากนำมาเทียบเหตุการณ์ทางสังคมในเวลาที่รพีพรเขียนเรื่องนี้ จะเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวสัมพันธ์กับสภาพสังคมและการเมืองไทยในขณะนั้น ที่ทหารเข้ามายึดอำนาจการปกครองด้วยการทำรัฐประหาร หรือนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ดูเหมือนจะเป็นการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ตามอย่างงานเขียนประวัติศาสตร์ทั่วไป แต่แท้ที่จริงคือ กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและการเมืองในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งรพีพรใช้ในช่วงเวลาที่ยังคงปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมและการเมือง ดังตัวอย่าง เรื่อง ลูกทาส ที่เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2506 ความหมายของเรื่องที่ย่อไว้คือนัยทางการเมืองในยุคเผด็จการทหารครองเมืองไทยตั้งแต่ยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มาจนถึงยุคจอมพลถนอม กิตติขจรที่ปิดกั้นเสรีภาพของประชาชนอย่างเจ็บช้ำท้อแท้ ทั้ง ๆ ที่สังคมไทยพัฒนาสภาพการกดขี่สิทธิมนุษยชนมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 แล้วก็ตาม

เมื่อมาถึงยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน รพีพรเปลี่ยนกลยุทธ์ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและการเมืองด้วยการวิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา ดังตัวอย่างเรื่อง พ่อข้าฯเพิ่งจะยิ้ม เป็นเรื่องทำนองเสียดสีประชาธิปไตยไทยที่ถูกระบบเผด็จการครอบครองเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2495-2519 เรื่อง แผ่นดินของเขา เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นปฏิกริยาต่อต้านชนชั้นนายทุนและนักการเมืองที่มีอำนาจในสังคมไทย เรื่อง แผ่นดินเดียวกัน เป็นเรื่องปลุกระดมความคิดเพื่อรับใช้ประชาชน

การเปลี่ยนแนวการเขียนคือพัฒนาการด้านหนึ่งของนวนิยายของรพีพรที่ต้องปรับบทบาทของตนเองให้เข้ากับความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงแต่ละยุคสมัย แต่ยังสามารถสร้างสรรค์แนวคิดที่เป็นอุดมคติของตัวเอง คือ ความไม่เป็นธรรมในสังคมและศักดิ์ศรีของมนุษย์ นวนิยายของรพีพรจึงเน้นการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมและพิสูจน์คุณค่าของตนเอง เช่น ตัวละครหญิงในจินตนิยายมักแก้แค้นผู้ที่ทำให้ตนต้องสูญเสียคนรักและไม่ยอมเป็นของผู้อื่นอีก ตัวละครใน

นวนิยายชีวิตรักและครอบครัวมักเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม เช่น เป็นลูกกำพร้า เป็นลูกที่พ่อหรือแม่ไม่ยอมรับ เกิดมาในชาติตระกูลต่ำด้อยฐานะ แต่ตัวละครสามารถต่อสู้กับชะตากรรมของชีวิตด้วยความเข้มแข็งออกทนจนประสบความสำเร็จในชีวิตและสังคมยอมรับ ตัวละครในนวนิยายสังคมและการเมืองต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหาช่องว่างในสังคม เป็นต้น

5.2.2 การเข้าถึงอารมณ์ของผู้อ่าน

รพีพรสามารถเข้าใจรสนิยมของผู้อ่านแต่ละสมัยได้ดังที่กล่าวมาแล้ว ในข้อ 5.2.1 เรื่องแนวการเขียนนวนิยายของรพีพรตั้งแต่ยุคเริ่มต้นที่นวนิยายเร่ร่อนและละครเวทีเฟื่องฟู แนวโน้มนวนิยายของรพีพรเป็นจินตนิยายและนวนิยายพาฝัน ยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อเนื่องถึงยุคจอมพลถนอม กิตติขจร แนวโน้มนวนิยายของรพีพรเป็นนวนิยายเร่ร่อนหลายแนว ได้แก่ นวนิยายผี นวนิยายชีวิตรักและครอบครัวแนวรักสนุกสนาน รักโรแมนติก รักและชีวิต รักเคเล้า กามารมณ์ ยุค 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 แนวโน้มนวนิยายของรพีพรเป็นนวนิยายการเมือง ยุค 6 ตุลาคม 2519 เป็นต้นมา แนวโน้มนวนิยายของรพีพรเป็นนวนิยายสังคมและการเมือง อย่างไรก็ตามก็มีการสร้างงานตามรสนิยมไม่ได้ทำให้นวนิยายประสบความสำเร็จเสมอไป ถ้าเรื่องไม่ตรงกับรสนิยมของคนอ่าน ดังที่รพีพรกล่าวว่า "เมื่อเป็นนักเขียนอาชีพแล้วจะหยุดนิ่งไม่ได้ อันตรายที่ร้ายแรงที่สุดของนักเขียนอาชีพก็คือ ความหรือการพัฒนาทางความคิดของคนอ่าน คนอ่านไม่รู้จักรู้อุ่ม เมื่ออ่านได้เรื่องในทำนองนี้เขาก็ต้องการเรื่องทำนองใหม่ต่อไป" (กรมศิลปากร, 2530:46) รพีพรจึงตอบสนองความต้องการของคนอ่านด้วยการเขียนนวนิยายหลายแนวและจำแนกแนวเรื่องด้วยนามปากกาที่ต่างกัน เพื่อจะสามารถแยกแยะกลุ่มคนอ่านของตนเองได้ กล่าวคือ "รพีพร" ใช้เขียนเรื่องชีวิตแนวรักธรรมดา "สวัฒน์ วรดิลก" ใช้เขียนเรื่องที่มีสาระประโยชน์ "ไพโร วิษณุ" ใช้เขียนเรื่องเกี่ยวกับป่าดงพงพี "สันติ ชุขธรรม" ใช้เขียนนวนิยายการเมือง เรื่อง พ่อข้าฯเพิ่งจะฮัม (วารสารมนุษยศาสตร์ฉบับวรรณกรรม, 2522 : 32) โดยเฉพาะนามปากกา "รพีพร" ที่ใช้มากที่สุดและประสบความสำเร็จนั้นเพราะมีเคล็ดลับคือ "ศึกษารสนิยมของคนอ่าน แสวงหาโครงเรื่องแปลกใหม่มาเสนอ ไม่ลอกเลียนใคร ไม่ลักขโมยเค้าโครงหรือคารมสำนวนจากผู้อื่น การเขียนที่ยึดหลักเป็นตัวของตัวเองที่เรียกว่า "ออริจินัล" เป็นสิ่งที่ดีที่สุด เพราะไม่ต้องตกเป็นจำเลยของคนอื่นหรือนักวิจารณ์ ("บางคำถามสำหรับรพีพร" ถนนหนังสือ, 12 (มิถุนายน 2528) : 35) เห็นได้จากการประสาทรูปแบบและเนื้อหาของนวนิยายต่างแนวให้มัลักษณะเด่นเป็นแนวเรื่องของตนเองเช่น

การเขียนนวนิยายผีแนวรักพาดิน การเขียนนวนิยายสะท้อนสังคมแนวนวนิยายท่องเที่ยวเรื่อง นกขมิ้นบินถึงหิมาลิข แนวชีวิตรักและครอบครัวเรื่อง คามาล แนวอิงประวัติศาสตร์เรื่อง ท้าวศรีสุดาจันทร์ แนวรักแฝงอุดมการณ์เรื่อง เพลงรัก-ดอกไม้บาน เป็นต้น

5.2.3 ความโดดเด่นของศิลปะการประพันธ์

5.2.3.1 รพีพรสามารถเล่าเรื่องได้อย่างเป็นจริงเป็นจังทั้งนวนิยาย เรียงร้อยและนวนิยายเชิงปัญหาด้วยกลวิธีการเล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 1 เพื่อวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน รพีพรมักกำหนดผู้เล่าเรื่องเป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นการประพันธ์และมักกล่าวถึงผู้อ่านในดวบทเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องการสร้างความใกล้ชิด ความเป็นกันเอง เสมือนมิตรสนิทของผู้อ่านที่เล่าเรื่องราวสู่กันฟัง อันเป็นการง่ายต่อการนำพาผู้อ่านไปสู่จินตนาการของนักเขียนและช่วยสร้างความสมจริงให้แก่เรื่อง

การเขียนจินตนิยายผู้เล่าเรื่องบุรุษที่ 1 มักแสดงคนในนวนิยายในฐานะผู้เขียนหรือผู้เล่าที่ประสบเหตุการณ์ด้วยตัวเองหรือไม่ก็เป็นผู้สังเกตการณ์ เช่น "ฉันท" ในเรื่อง เปลวสุริยา เป็นนักเขียนชายคนหนึ่งเดินทางลงภาคใต้เพื่อแสวงหาวัตถุดิบในการเขียนจนมาพบเรื่องราวตำนานรักของเซนีสากับอัศวชัย เมื่อ 2,000 ปีที่แล้วในความฝันขณะเคลิ้มหลับอยู่ในถ้ำเขาหนองปลา "ฉันท" จึงนำเรื่องราวทั้งหมดมาเขียนเป็นนวนิยายเรื่องใหม่ชื่อ "เปลวสุริยา" "ฉันท" ในเรื่อง ราชินีบอด เป็นนักเขียนชายคนหนึ่งที่ถูกอัยยาศีกับ ม.จ. ไซยัณต์ จึงมีโอกาสรับฟังประสบการณ์ในอดีตของ ม.จ. ไซยัณต์เมื่อ 100 ปีก่อนที่เกดขึ้นบนแผ่นดินมุกดาหรือในนวนิยายผี ผู้เล่าเรื่องคือตัวละครเอกฝ่ายชายนำเรื่องราวความรักของตนกับภรรยาซึ่งเคยเป็นผู้ดีมาเล่าในลักษณะเป็นเรื่องเหลือเชื่อ แต่ผู้เล่าเรื่องยืนยันว่าเป็นเรื่องจริง หรือในนวนิยายชีวิตรักและครอบครัวบางเรื่องที่รพีพรต้องการให้ผู้อ่านแสดงความเห็นใจต่อชะตากรรมของลูกผู้หญิงที่ถูกกดขี่เอาเปรียบจากผู้ชาย ดังตัวอย่างเรื่อง ไม่เคยมีใครรักฉันทจริง "ฉันท" ผู้เล่าเรื่องคือปราง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงถูกพ่อเลี้ยงข่มขืนตั้งแต่เริ่มสาว เธอถูกคนรักหลอกหลวงเพื่อสนองความต้องการทางเพศและผลประโยชน์จากมรดกของพ่อบุญธรรมตลอดชีวิตของปราง จึงไม่เคยมีใครรักเธอจริงแม้แต่แม่ของตัวเอง หรือเรื่อง เมียนิมเบอร์ 4 รพีพรใช้กลวิธีการเล่าเรื่องบุรุษที่ 1 เพื่อเสนอมุมมองของชีวิตตัวละครชายคือ ต้องตัดสินใจแต่งงานผิดพลาดถึง 4 ครั้งด้วย

อารมณ์ขันซึ่งดูเป็นการเหมาะสมที่ตัวละครจะรู้สึกเช่นนั้นกับชีวิตของตนเองเพราะถ้าเปลี่ยนตัวผู้เล่าเรื่องเป็นทัศนแบบอื่น น้ำเสียงของเรื่องจะกลายเป็นการเอาชนะชีวิตของผู้บันทึกที่กลวิธีการเล่าเรื่องจึงมีผลต่อความจริงและอารมณ์ของเรื่อง

ในกรณีที่เป็นนวนิยายสะท้อนสังคมและการเมืองรพีพร

มักใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบบุรุษที่ 1 เพื่อแสดงบทบาทรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเปิดเผยโดยเฉพาะเรื่องที่ถ่ายทอดมาจากประสบการณ์ของรพีพรโดยตรง ผู้เล่าเรื่องมักจะเป็นตัวละครสมมติแทนรพีพรได้แก่ วัชระ ชาดิพันธ์ ในเรื่อง พิราบแดง และ พิราบเมิน และพร ราวี ในเรื่อง นกขมิ้นบินถึงหิมาลิข ในกรณีที่เป็นเรื่องปลุกระดมความคิดทางการเมืองและสังคมก็นิยมใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบเดียวกันนี้เพื่อแสดงตัวของผู้ที่มีอุดมการณ์อันแน่วแน่ มิใช่เป็นบุคคลที่ไม่มีตัวตนแบบทัศนะผู้รู้แจ้ง อีกทั้งบุคคลกลุ่มนี้ก็มีอยู่จริงในสังคม ดังนั้นการกำหนดผู้เล่าเรื่องบุรุษที่ 1 จะทำให้เนื้อหามีน้ำหนักและน่าเชื่อถือมากกว่า ดังตัวอย่างเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน "ฉิน" ผู้เล่าเรื่องคือ เจนจิต เป็นอดีตนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ร่วมต่อสู้เพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญกับศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เมื่อ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เรื่อง พ่อข้าฯ เฟิงจะฮัม "ข้าฯ" ผู้เล่าเรื่องคือ กิ่ง อดีตนักเรียนอาชีวะที่ร่วมพิทักษ์ประชาธิปไตยในเหตุการณ์ตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นต้น

5.2.3.2 ความเป็นนักเล่าเรื่องชั้นเลิศ รพีพรมีกลวิธีการเล่า

เรื่องไม่ซ้ำแบบ แม้ว่านวนิยายจะเป็นแนวเรื่องเดียวกันโดยเฉพาะนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและการเมืองซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างเครียด แต่รพีพรสามารถปรุงแต่งเนื้อหาให้เป็นบันเทิงคดีที่น่าอ่านได้ ดังตัวอย่างเรื่อง พิราบแดง เสนอทัศนะเกี่ยวกับแนวความคิดสังคมนิยมประชาธิปไตยสภาพและปัญหาของสังคมจีนและไทยถูกถ่ายทอดผ่านบทสนทนาระหว่างตัวละครและกระแสวิเคราะห์คำนึงของตัวละครสลับกับการเดินทางไปที่สถานศึกษาสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งการพบปะพูดคุยกับมิตรสหายคนอื่น หรือเรื่อง พ่อข้าฯ เฟิงจะฮัม เสนอเนื้อหาเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยกรณีกับภูสันติภาพ พ.ศ.2495 และเหตุการณ์ตุลาคม พ.ศ.2516 ถึง 2519 ด้วยท่วงทำนองการเขียนเชิงเสียดสีโดยใช้โครงเรื่องชีวิตรักและครอบครัว รพีพรใช้กลวิธีการตัดต่อเหตุการณ์ภายในกรอบครีวกับภาพเหตุการณ์ทางการเมือง 2 เหตุการณ์ตลอดทั้งเรื่องโดยผ่านการเล่าเรื่องแบบบุรุษที่ 1 โดยกิ่งตัวละครเอกของเรื่อง หรือเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน เสนอแนวคิดเพื่อปลุกเร้าจิตสำนึกให้ร่วมต่อสู้

เพื่อแก้ไขปัญหาคาใจความยากจนในชนบทผ่านการเล่าเรื่องบุรุษที่ 1 โดยเจนนิตต์ตัวละครเอกฝ่ายหญิง
 รัฟเฟอริใช้กลวิธีการตัดต่อเหตุการณ์สลับไปมาในระแแสความคิดคำนึงของตัวละคร รัฟเฟอริยก
 เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มาเล่าในลักษณะเป็นภูมิหลังของเรื่องเพื่อสะท้อนผลของ
 เหตุการณ์ต่อความคิดและอนาคตของตัวละคร หรือเรื่อง แผ่นดินของเขา เสนอความขัดแย้งทาง
 ความคิดระหว่างปัญญาชนที่รักความยุติธรรมกับชนชั้นนายทุนโดยเสนอผ่านโครงเรื่องชีวิตรักและ
 ครอบครัวที่เสนอปัญหาความขัดแย้งทางความคิดเกี่ยวกับการเมืองระหว่างพ่อกับลูกจนถึงขั้นแตกหัก
 การดำเนินเรื่องส่วนใหญ่ใช้ฉากประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นบทสนทนาโต้เถียงกันระหว่างตัวละคร
 ต่างกลุ่มกัน และใช้กลวิธีการตัดต่อภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งเวลาเดียวกันและต่างเวลากัน
 โครงเรื่องจึงไม่มีความต่อเนื่องของเวลาซึ่งช่วยในการผ่อนคลายความตึงเครียดของเหตุการณ์ได้
 นอกจากนี้ความซับซ้อนของเนื้อเรื่องยังเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่ชวนให้ผู้อ่านอยากติดตามเรื่องต่อไป

5.2.4 โลกทัศน์* กับพัฒนาการนวนิยายของรัฟเฟอริ

จากการศึกษาพัฒนาการนวนิยายของรัฟเฟอริตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2532
 พบว่าโลกทัศน์ของรัฟเฟอริเปลี่ยนแปลงโดยสัมพันธ์กับสภาพสังคมและพัฒนาการแนวการเขียนนวนิยาย
 ในแต่ละยุค พัฒนาการด้านโลกทัศน์ที่เด่นชัดมี 3 ประเภท ได้แก่ ทัศนะที่ต่อความรัก ทัศนะที่มี
 ต่อชีวิตและทัศนะที่มีต่อผู้หญิง

5.2.4.1 คุณค่าของความรัก ทัศนะของรัฟเฟอริที่มีต่อความรัก
 เปลี่ยนแปลงไปตามแนวเรื่องและยุคสมัย เริ่มจากการมองคุณค่าของความรักระดับปัจเจกชน
 พัฒนาไปสู่ครอบครัวและสังคม ความรักจึงสัมพันธ์กับชีวิตและสังคม นวนิยายของรัฟเฟอริในช่วง

* โลกทัศน์หรือทัศนะต่อโลก หมายถึง ความคิดเห็นของนักเขียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
 ความสัมพันธ์ของคนกับโลก

ทศวรรษแรกนำเสนออุดมคติเกี่ยวกับความรักว่า ความรักมีคุณค่ายิ่งกว่าชีวิต ดังปรากฏในจินตนิยายที่ตัวละครมักยึดถือความรักเป็นอุดมคติของชีวิต เมื่อผิดหวังหรือพลัดพรากจากคนรักจึงกล้าพิสูจนความรักแท้ด้วยความตาย นวนิยายของรพีพรในทศวรรษที่ 2 พัฒนาความคิดไปสู่ครอบครัวที่มีการเสนอทัศนะเกี่ยวกับความรักกับการเลือกครองและความรักกับกามารมณ์ รพีพรเห็นว่าอิสระในการเลือกครองเป็นสิ่งสำคัญและค้ำค้ำานการคลุมถุงชน ดังปรากฏในนวนิยายผีเรื่อง ภูตพิศวาสมนต์รักนางพราย ชีวิตแต่งงานครั้งแรกของตัวละครเอกฝ่ายชายล้มเหลวเพราะแม่บังคับให้แต่งงานกับผู้หญิงที่ตนไม่ได้รับรัก ในขณะที่เดียวกันก็ไม่สนับสนุนการควั่นตัดสินใจแต่งงานโดยการละเมิดประเพณี เช่น ลมหนาว เสนอโครงเรื่องความรักระหว่างหนุ่มสาวแบบรักพาฝัน ตัวละครมีความแตกต่างระหว่างฐานะ แม้ว่าทั้งคู่ได้ครองรักกัน แต่ก็ต้องทนทุกข์กับสภาพความยากจนของชีวิต

ทัศนะอีกด้านหนึ่ง คือ ความรักกับกามารมณ์ มักปรากฏในนวนิยายรักเคล้ากามารมณ์ในช่วง พ.ศ. 2515-2516 ซึ่งรพีพรเขียนขึ้นเพราะความรู้สึกผิดหวังเรื่องสังคมบ้าง (พินิจ หุตะจินดา, 2528) และอาศัยประสบการณ์ส่วนตัวที่เคย "ใช้ชีวิตของขุนแผนและจะเด็คมาจนอายุอย่าง 30 ปี" (ถนนหนังสือ, 2528:38) นวนิยายของรพีพรในช่วงทศวรรษดังกล่าวจึงเน้นการบรรยายบทเรีกรักเรีงสวาท ตัวละครถือว่ากามารมณ์มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความรักที่สมบูรณ์ต้องประกอบด้วยกามารมณ์ โครงเรื่องจึงเป็นความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างตัวละครที่เป็นคู่รักหรือคู่ครองที่ประพาศผิดเรื่องประเวณี เช่น การนอกใจคู่สมรส การลักลอบร่วมประเวณีของคู่รัก การใช้ชีวิตเสรีทางเพศ พฤติกรรมดังกล่าวจึงขัดแย้งกับประเพณี ค่านิยมและศีลธรรมของสังคม กลายเป็นปัญหาชีวิตที่แก้ไม่ตก เพราะตนเองผูกพันทั้งพันธะทางกามารมณ์และพันธะทางสังคม อย่างไรก็ตามรพีพรยังยึดมั่นในกฎเกณฑ์ของสังคมและยึดถือคุณค่าทางศีลธรรม จึงปฏิเสธการกระทำผิดเช่นนั้น ดังปรากฏการจบเรื่องที่ตัวละครต้องรับผลแห่งกรรมและกลับตัวเป็นคนดี รวมทั้งสำนึกว่าความรักที่มีคุณค่าต้องอยู่เหนือกามารมณ์

อุดมคติความรักที่มีค่าสูงสุดในทัศนะของรพีพร คือ การรับใช้สังคมซึ่งเสนออย่างเด่นชัดในนวนิยายช่วงที่ 3 ตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา รพีพรยังคงใช้โครงเรื่องความรักระหว่างหนุ่มสาว แต่เปลี่ยนเป้าหมายของความรักเพื่อการครอบครองมาเป็นการร่วมอุดมการณ์ทางสังคมและการเมือง โดยมุ่งอุทิศตนเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม พัฒนาความเจริญไปสู่ชนบทและต่อสู้กับอำนาจอสุติธรรมทางการเมือง ตัวละครจึงมักจำกัด

ขอบเขตความสัมพันธ์ฉันเพื่อน ดังเช่น วัชระกับไต้เฮียนใน พิราบแดง และ พิราบเมิน พบกับ อารตีใน นกขมิ้นบินถึงหิมาลัย และแจ้กับเจนจิตใน แผ่นดินเดียวกัน ตัวละครเหล่านี้มีความรักในทศนะที่ก้าวหน้า ถือว่าความรักที่มีค่าคือ การสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อสังคม โดยที่ตัวละครฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ทางสังคมและการเมือง จึงปลุกเร้าความคิดของผู้ที่ตนรักให้เกิดจิตสำนึกร่วมและสานต่อความรักที่มีต่อกันด้วยหน้าที่ที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อสังคม ดังเช่น วัชระใน พิราบแดง และ พิราบเมิน และพรใน นกขมิ้นบินถึงหิมาลัย เป็นนักเขียนที่ใช้ปลายปากกาเป็นอาวุธที่จะระดมแรงค์เพื่อประชาธิปไตย ไต้เฮียนใน พิราบแดง และ พิราบเมิน เป็นผู้ร่วมฟื้นฟูสังคมจีนหลังการปลดแอกเงินจากจักรวรรดินิยมอเมริกาและหลังลัทธิ "แก๊งค์ 4 คน" อารตีใน นกขมิ้นบินถึงหิมาลัย ตั้งองค์กรเพื่อช่วยเหลือคนยากจนในอินเดีย แจ้ใน แผ่นดินเดียวกัน เข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เจนจิตใน แผ่นดินเดียวกัน สละตนเองจากชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจไปเป็นครูในชนบท เป็นต้น

รพีพรมองความรักในเชิงสัมพันธ์กับชีวิตมาโดยตลอดและ

พัฒนาความคิดไปตามวิสัยและประสบการณ์ทางสังคม ทศนะที่มีต่อความรักจึงเปลี่ยนแปลงจากมุมมองส่วนตัวเป็นมุมมองต่อสังคม

5.2.4.2 สักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะพิพรเขียนนวนิยาย

แนวใด สิ่งที่มีมักจะสะท้อนออกมาจากตัวบทคือทศนะที่มีต่อชีวิต รพีพรมักชี้ให้เห็นว่ามนุษย์เกิดมาเสมอภาคกัน ทุกคนจึงควรมีสำนึกของความเป็นคนและเคารพสิทธิในความเป็นคนของผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรให้คนอื่นดูหมิ่นเหยียดหยามหรือกระทำต่อเราอย่างขาดความเคารพ รพีพรจึงนิยามสร้างตัวละครเป็นผู้เสียเปรียบหรือด้อยโอกาสในสังคมจนเป็นแรงผลักดันให้เกิดการต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมหรืออุปสรรคของชีวิตจนเป็นผู้ชนะดังตัวอย่างเรื่อง จอมภพมฤตยู เม็งเจียงต่อต้านอำนาจการปกครองแบบเผด็จการของจักรพรรดิจีนซึ่งทำให้ประชาชนต้องอาศัยเป็นจำนวนมากด้วยการสอนให้พระองค์รู้จักความพ่ายแพ้ต่อความรักและการสูญเสียคนรักบ้าง หรือเรื่อง ห้องจิต ห้องจิตต้องต่อสู้กับปมด้อยของชาติกำเนิดที่เกิดเป็นลูกนอกสมรสที่พี่น้องต่างมารดาและภรรยาหลวงของพ่อพากันดูถูกด้วยความมูมานะในการเรียนจนสำเร็จ หรือเรื่อง ลูกทาส แก้วต่อสู้กับปมด้อยของชาติกำเนิดในชนชั้นต่ำที่ถูกนายทาสกดขี่ข่มเหงจนได้เป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ หรือเรื่อง ขุนศึกมหาราช ชงเป็นทหารเอกของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงไม่ยอมทรยศต่อหน้าที่

และเสด็จจะโดยการสมคบกับฝ่ายพระเพทราชาและขุนหลวงสรศักดิ์ แม้รู้ว่าตัวต้องตกอยู่ในอันตรายก็ตาม หรือเรื่อง เลือดในดิน อาทิตย์แก้แค้นครอบครัวของพ่อที่ทำให้แม่ต้องคลอดเขา กลางทุ่งเปลี่ยว หรือเรื่อง ล้นฟ้า ล้นฟ้าเป็นลูกคนรับใช้ แต่มีมานะต่อสู้ชีวิตจนเป็นเจ้าของกิจการใหญ่โต เป็นต้น

นวนิยายของรพีพรในยุคแรกและยุคที่ 2 เน้นการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าของชีวิตคือ การดำเนินชีวิตด้วยการต่อสู้เพื่อพิสูจน์ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่ไม่ยอมให้ใครกดขี่ข่มเหงหรือยอมตกอยู่ใต้อำนาจบังคับของผู้อื่นและการพัฒนาตนเองให้ดีกว่าชาติกำเนิดอันเป็นการต่อสู้เพื่อตนเอง

ความเปลี่ยนแปลงด้านโลกทัศน์ของรพีพรปรากฏชัดเจนในนวนิยายเรื่องปัญหาที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองในยุคที่ 3 เป็นการมองคุณค่าของชีวิตในเชิงสัมพันธ์กับสังคม คือ การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม รพีพรจึงนิยามสร้างตัวละครเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกทางสังคมและการเมือง มองเห็นความไม่เป็นธรรมในสังคม เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในระบบวรรณะและระบบเศรษฐกิจ ผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองใช้อภิสิทธิ์เหนืออำนาจอภิไศยของประชาชน ปัญหาการกดขี่เอาเปรียบผู้หญิง จึงต้องการปลุกเร้าความคิดให้เกิดแนวร่วมต่อสู้เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น ดังตัวอย่างเรื่อง พิราบแดง ให้เขียนขึ้นนำความคิดให้วัยรุ่นรู้จักความรักในทัศนะใหม่คือ ความรักที่ผูกพันกันด้วยอุดมการณ์ทางความคิดร่วมปฏิบัติภารกิจเพื่อมวลชน เธอต้องการให้เขาเป็นนักเขียนที่ใช้ปากกาเป็นอาวุธเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ให้ประชาชนส่วนใหญ่พบแนวทางที่จะปลดแอกตนเองจากอำนาจเผด็จการ หรือเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน แจ็งปลุกฝังความคิดให้เจนจิตเห็นใจผู้ยากไร้ในชนบทและโน้มน้าวจิตใจเธอให้เป็นครูพัฒนาชนบท หรือเรื่อง พ่อข้าฯ เพิ่งจะฮัม พ่อปลุกฝังความรักประชาธิปไตยให้แก๊งเจนเขาเข้าร่วมต่อสู้เพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญเมื่อ 14 ตุลาคม 2516 หรือเรื่อง แผ่นดินของเขา ทองแท้ขึ้นนำความคิดให้ศิษย์เห็นปัญหาการเอาเปรียบประชาชนที่เกิดจากนักการเมืองและนายทุน หรือเรื่อง คามาล คามาลเป็นผู้ทำลายระบบวรรณะภายในไร่ชาสมอลล์กินส์ หรือเรื่อง นกขมิ้นบินถึงหิมาลัย พรโน้มน้าวใจอารตีให้เห็นว่าความรักระหว่างเพศเป็นเพียงปัญหาส่วนตัว แต่ความรักต่อชาติต่อเพื่อนมนุษย์เป็นปัญหาส่วนรวมที่ยิ่งใหญ่กว่า เรื่อง อังสนาห่าผิว และ ติกฝรั่ง เสนอทัศนะความเสมอภาคระหว่างเพศ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงจึงไม่ยอมถูกประเพณีล่ามตนเองให้อยู่กับเหี้ย

เข้ากับเรือนหรือยอมรับคำนิยามความเจ้าชู้ของผู้ชายว่าเป็นเรื่องธรรมดา เธอจึงต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระจากพันธะประเพณีภายในครอบครัวและทางกฎหมายจนสามีต้องยอมรับในความสามารถและอำนาจที่เหนือกว่าของภรรยา เป็นต้น

5.2.4.3 ลีทิสตรี รพีพร เป็นนักเขียนชายที่สำนึกในคุณค่าของผู้หญิง จึงเขียนเรื่องยกย่องผู้หญิงเพื่อส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของสตรี ทั้งในแง่ยกย่องผู้หญิงที่แสดงสิทธิและบทบาทของตนเองและชี้ให้เห็นสภาพความอยุติธรรมต่อผู้หญิง โดยเฉพาะวัฒนธรรมและค่านิยมที่ถือว่า ผู้หญิงมีคุณค่าเป็นเพียงวัตถุบำบัดความใคร่และเป็นทาสรับใช้ของครอบครัว ดังที่เขา กล่าวว่า "ความจริงเรายกย่องผู้หญิงเพื่อไม่ให้ผู้หญิงถูกเหยียดหยาม ถูกกดขี่ทางเพศเท่านั้นเอง ให้ผู้หญิงสำนึกถึงคุณค่าของตัวเองว่าเป็นเพศแม่ ถ้าไม่มีผู้หญิง โลกก็ไม่ได้" (พินิจ หุตะจินดา, 2528) ดังนั้นรพีพรจึงแสดงบทบาทของนักเขียนเพื่อเรียกร้องสิทธิสตรี เริ่มตั้งแต่การเขียนนวนิยายในชุดแรก โดยการสร้างตัวละครหญิงให้มีบทบาทเด่นเพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องคืออุดมคติของความรัก ตัวละครหญิงเหล่านั้นเป็นผู้หญิงที่มีโลกทัศน์แคบ เห็นว่าความรักมีค่าสูงสุดในชีวิต เมื่อต้องผิดหวังเรื่องความรักเธอจึงประสบชะตากรรมต่างกัน เช่น มุกดา แสงดาว ในเรื่อง ราชินีบอด ฮินดีฆ่าตัวตายเพราะอกหัก อูษา ใน อมรนิมาน เสียชีวิตเพราะมาติสตาย เมิ่งเจียง ใน จอมภพมฤตยู ฆ่าตัวตายตามอ้วนซีเหลืองผู้เป็นสามีหลังการแก้แค้นเงินซีฮ่องเต้สำเร็จ ตัวละครหญิงในจินตนิยายสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสังคมเก่าที่ไม่ชัดเจนต่อชีวิตและโลก ชีวิตจึงต้องพ่ายแพ้ต่ออำนาจของความรัก ต่อมาตัวละครผู้หญิงจึงเปลี่ยนบุคลิกภาพและบทบาทเป็นผู้หญิงที่มีความเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเองได้ เข้าใจชีวิตมากขึ้น ความรักจึงมีบทบาทต่อการกำหนดชีวิตของผู้หญิงลดน้อยลง ผู้หญิงจะสนใจพัฒนาตนเองให้รู้จักโลกกว้างขึ้นทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ เช่น คินงินิจ ใน นางไพร เธอแสดงศักดิ์ศรีของลูกผู้หญิงโดยไม่จ้อข้อคินดีกับจักรที่มีความรักแบบเห็นแก่ตัว และหุเบา เชื่อคำพูดของทศว่าเธอมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับเขา และแม้ว่าคินงินิจเป็นสาวชาวไร่ แต่เธอก็สนใจศึกษาหาความรู้จากการอ่านหนังสือตามคำสอนของพ่อเพื่อเพิ่มพูนคุณค่าให้แก่ตนเอง หรือ ฮ้องจิต ใน ฮ้องจิต เธอตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อสร้างเกียรติยศด้วยตนเอง แม้จะเกิดมาเป็นลูกนอกสมรสที่มีสาชเลือกผสมระหว่างผู้ดีกับไพรก็ตาม

นวนิยายของรพีพรในยุคที่ 2 เน้นการเชิดชู้คุณค่าของผู้หญิง สังเกตได้จากการนำเสนอชีวิตของตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นส่วนใหญ่ ทักษะของรพีพรที่สะท้อนผ่านนวนิยายมี 2 แบบ คือ การยกย่องผู้หญิงที่สำนึกในคุณค่าของเพศแม่และการเห็นอหังการของผู้หญิงที่เป็นขบถต่อจารีตประเพณีและค่านิยมของสังคมอันเป็นการทำลายคุณค่าของตนเอง ภาพของผู้หญิงในนวนิยายของรพีพรในยุคที่ 2 จึงมี 2 ลักษณะ คือ ผู้หญิงที่ดี เป็นผู้หญิงสมัยใหม่ที่ยังคงลักษณะของกุลสตรีไทย ไม่ประพฤติในทางเสื่อมเสียเกียรติของลูกผู้หญิง เช่น ปรีศนีย์ ใน นางสาววอบเชย โพระดก ใน นางสาวโพระดก มีความรอบรู้ทันเล่ห์เหลี่ยมคน มีบุคลิกภาพและความสามารถเป็นที่ชื่นชมของครอบครัว อีกลักษณะหนึ่งคือผู้หญิงที่เป็นขบถต่อจารีตประเพณี ประพฤติในทางเสื่อมเสียเกียรติของผู้หญิง เช่น รัตณี ใน ผิวเช่า เป็นอนุภรรยาของเจ้าสัว และเล่นชู้กับคนรักเก่า ปราง ใน ไม่เคยมีใครรักฉันจริง ประชดชีวิตที่เคยถูกข่มขืนด้วยการใช้ชีวิตเสรีทางเพศ เป็นต้น

นวนิยายของรพีพรในยุคที่ 3 เน้นการเชิดชู้ผู้หญิงที่กล้าปลดแอกตนเองออกจากพันธะทางประเพณีและค่านิยมของสังคมเพื่อยกระดับฐานะของผู้หญิงในครอบครัวโดยมีลักษณะเป็นผู้นำ ได้แก่ เรื่อง ติกฝรั่ง อรสุรางค์ เป็นสะใภ้ชาวไทยที่สามารถทำลายประเพณีล้างหลังของครอบครัวจีนของสามีที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของลูกผู้หญิงไว้อยู่แต่ในครอบครัวเท่านั้น เรื่อง อังสนาห่าผิว สะท้อนให้เห็นค่านิยมของผู้ชายที่ประพฤติดัวเจ้าชู้โดยที่สังคมเห็นว่าเป็นเรื่องปกติและภรรยาต้องจำใจยอมรับสภาพภรรยาหลวง แต่อังสนากลับขอห่าสามีโดยไม่สนใจคำครหาของสังคม ตัวละครหญิงทั้ง 2 ตัวเป็นผู้หญิงที่กล้าต่อสู้กับการเอารัดเอาเปรียบ ความไม่ถูกต้องที่สังคมกำหนดคุณค่าและฐานะของผู้หญิงไว้ต่ำกว่าผู้ชาย โคร่งเรื่องของนวนิยายจึงเสนอพฤติกรรมการต่อสู้ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงกับประเพณีและค่านิยมที่ครอบงำผู้หญิงให้อยู่ในฐานะเสียเปรียบทางสังคม แสดงให้เห็นพัฒนาการของตัวละครหญิงในนวนิยายของรพีพรเป็นลักษณะของผู้หญิงสมัยใหม่อีกแบบหนึ่งทั้งด้านความคิดและการกระทำที่ต้องการแสดงอำนาจของตนเองที่เท่าเทียมหรือเหนือกว่าผู้ชาย

ตัวละครผู้หญิงในนวนิยายของรพีพรในยุคที่ 3 จึงมีบทบาทการต่อสู้ 2 ลักษณะ คือผู้หญิงที่ต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ทางสังคมและการเมือง เช่น ไข่เขียน ในเรื่อง พิราบแดง ซึ่งเป็นต้นแบบของผู้หญิงกลุ่มนี้ ต่อมา มีสุดาทิพย์ในเรื่อง พ่อข้า พึ่งจะฮัม เป็นนักศึกษา

ที่ต่อสู้เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เจนจิต ใน แผ่นดินเดียวกัน สอม สละจากชนชั้นและครอบครัวเพื่อร่วมพัฒนาชนบท ชิดชนก ในเรื่อง แผ่นดินของเขา เป็นอดีตนักศึกษาไทยในสหรัฐอเมริกาที่ร่วมเคลื่อนไหวทมิฬ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และหนีจากสังคมนำไปร่วมพัฒนาชาติไทย ณ ที่ใดที่หนึ่ง เป็นต้น และอีกลักษณะหนึ่งคือ ผู้หญิงที่ต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี เช่น อรสุรางค์ ในเรื่อง ตึกฝรั่ง ที่อศทนต่อพฤติกรรมของสามีที่เปลอตัวไปมีความสัมพันธ์กับน้องสะใภ้ จนตั้งครรภ์โดยไม่แสดงความหึงหวงอย่างไรเหตุผล แต่ใช้มธุรสวาจา ความรักและการให้อภัย แก้ไขปัญหาอย่างเป็นต่อจนสามีจะอายแก่ใจรับสารภาพผิดและเปลี่ยนแปลงตนเองหรือ ท้าวศรีสุดาจันทร์ ในเรื่อง ท้าวศรีสุดาจันทร์ สามารถดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการฝ่ายในและบงการชีวิตของผู้ชายให้อยู่ได้อำนาจการปกครองได้ แม้ว่าท้าวศรีสุดาจันทร์มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับขุนอินราช แต่อำนาจรักและกามารมณ์ไม่ทำให้ท้าวศรีสุดาจันทร์หลงลืมหน้าที่และบทบาทของตนเอง ขุนอินราช จึงไม่ได้รับการยกย่องให้อยู่ในฐานะสามีอย่างเปิดเผย เป็นต้น

โลกทัศน์ของรพีพรที่มีต่อผู้หญิงได้พัฒนาเป็นลำดับขั้นขึ้นแรก เป็นการสะท้อนภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสังคมเก่าและผู้หญิงที่เริ่มเปลี่ยนแปลงตนเองให้ก้าวทันสังคม ขั้นที่สอง เป็นการเชิดชูคุณค่าของผู้หญิงและการเห็นอริยคุณของผู้หญิงที่เป็นขบถต่อจารีตประเพณีและค่านิยมของสังคม ขั้นที่สามเป็นการเชิดชูผู้หญิงที่กล้าปลดแอกตนเองออกจากพันธะทางประเพณีและค่านิยมของสังคม

นวนิยายของรพีพรจำนวน 45 เรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเภทเริงรมย์หรือประเภทเริงปัญญาแสดงโลกทัศน์ของรพีพรที่มีความหวังในชีวิตและความเชื่อมั่นในพลังของมนุษย์ที่จะสามารถเอาชนะอุปสรรคของชีวิตได้ โคร่งเรื่องจึงเน้นการต่อสู้ชีวิตของตัวละครด้านความรัก ชีวิตหรือสังคมโดยหวังว่าความพยายามจะนำตนเองไปสู่ความสำเร็จ ดังตัวอย่างเรื่อง เปลวสุริยา เช่นเดียวกับอัสวีชัยต่อต้านอำนาจอธรรมของพริศรราชกับอภิมันด้วยความรักอันมั่นคงและความอดทนจนประสบชัยชนะทั้งศิกรบและศิกรัก เรื่อง ลูกทาส แก้วต่อสู้กับปมด้อยของชีวิตที่เกิดมาในชนชั้นต่ำจนได้เป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เรื่อง ชีวิตใหม่ แพนกับรวงต่อสู้กับความยากจนของชีวิตโดยเสียดสโศคเข้ามาแสวงหาชีวิตใหม่ในกรุงเทพฯ ถึงแม้จะต้องผิดหวังแต่ทั้งสองก็ไม่สิ้นหวัง จึงกลับไปตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ภูมิลำเนาเดิม เรื่อง ลมหนาว แพรไม่ย่อท้อต่อชะตากรรมของชีวิตที่พลิกผันจากลูกผู้ดีมีชีวิตสุขสบายมาเป็นชาวไร่ในถิ่นทุรกันดาร เรื่อง

ทะเลไม่เคยหลับ คุณผันตัวเองไปเป็นชาวยุโรปเพื่อหวังสร้างฐานะให้ตนเองและครอบครัว หลังจากก่อตั้งภาระครอบครัวเพราะหนีคดีการเมือง เป็นต้น เรื่องราวชีวิตของตัวละครจึงมักจบลงด้วยความสมหวังและความสำเร็จในชีวิต

ส่วนการเขียนเรื่องเกี่ยวกับสังคมและการเมืองที่เสนอ

โครงเรื่องการต่อสู้เพื่อความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่ดีกว่า แม้ว่าความจริงยังไม่สามารถแก้ไข ปัญหาได้สำเร็จ แต่รพีพรก็ยังหวังว่าปัญหาจะได้รับการแก้ไข โครงเรื่องจึงเน้นการต่อสู้ในขั้นต้น คือ การปลุกฝังความคิดเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยหวังว่าจะมีผู้มาสานต่อแนวคิดดังกล่าว เพื่อผ่อนปรนปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมให้น้อยลงบ้าง เรื่องราวจึงจบแบบเปิด (open end) เพื่อความสมจริงเพราะรพีพรเองก็ไม่สามารถหาจุดลงจบของสภาพและปัญหาสังคมได้ ดังตัวอย่าง เรื่อง พิราบแดง ให้เขียนปลุกฝังความรักแบบทศนะหนุ่มสาวที่ก้าวหน้า คือ ภารกิจมุ่งรับใช้ประชาชน ให้แก่วีรชนและก่อนจากกันเขาก็ฝากความหวังว่าเขาจะกลับมาเป็นนักเขียนที่ร่วมต่อสู้เพื่อประชาชน เรื่อง แผ่นดินเคียวกัน ความรักระหว่างแจ้กับเจนจิตเกิดจากการร่วมอุดมการณ์เพื่อประชาธิปไตย หลังจากเคยร่วมต่อสู้ทางการเมืองเมื่อตุลาคม พ.ศ. 2516 แล้ว แจ้ปลุกฝังความคิดให้เจนจิต เข้าใจว่าภารกิจเพื่อสร้างประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ยังไม่จบสิ้น หน้าที่ต่อไปคือการสร้างอำนาจอธิปไตยของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ แจ้จึงฝากความหวังว่าเจนจิตจะกล้าสละชีวิตสละบารมีมาสานต่อโครงการพัฒนาท้องถิ่นวังตะกอกที่เขาก่อตั้งไว้เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เรื่อง แผ่นดินของเขา ชิดชนกต่อสู้กับความคิดของพ่อไม่ได้และอำนาจเผด็จการยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นในสังคมไทย เธอจึงถอยหนีห่างความเลวร้ายและละทิ้งครอบครัวไปอยู่ที่อื่นเพื่อร่วมพัฒนาชาติไทย เรื่อง นกขมิ้นบินถึงหิมาลัย พรไปสร้างแนวร่วมความคิดเพื่อรับใช้สังคม ให้แก่อาร์ดี ผู้หญิงในสังคมอินเดียและในที่สุดเธอก็เห็นด้วยกับเขาว่าคุณค่าของชีวิตคือการทำประโยชน์เพื่อสังคม

ช่วงชีวิตของรพีพรที่ผ่านมาทำให้เขาเติบโตทางความคิด

และรับผิดชอบต่องานเขียนมากขึ้น วัสดุที่สั่งซื้อมีผลให้แนวเรื่องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยคำนึงถึงคุณภาพมากขึ้น เนื้อเรื่องของนวนิยายจึงขยายตัวจากเรื่องความรักเป็นเรื่องชีวิตและสังคม อย่างไรก็ตามพัฒนาการของนวนิยายทั้ง 2 ประเภทถูกกำหนดด้วยโลกทัศน์แบบพุทธที่สะท้อนให้เห็นหลักธรรมและความเชื่อตามแบบพุทธศาสนา ดังตัวอย่าง การสร้างโครงเรื่อง

แบบธรรมชณะธรรม ตัวละครเอกเป็นฝ่ายเอาชนะตัวละครปฎิบัติได้เสมอ เช่น จินตนิยาย ตัวละครเอกฝ่ายชายและฝ่ายหญิงประสบชัยชนะในความรัก ตัวละครปฎิบัติไม่สามารถแย่งชิงหรือทำลายความรักไปเป็นของตนได้ นวนิยายผี ตัวละครเอกสามารถเอาชนะอำนาจหัวหน้าผี และการถูกกลืนแกั่งอิจจาจากคู่หมั้นของฝ่ายชายได้ นวนิยายชีวิตโลดโผน ตัวละครเอกฝ่ายชายสามารถเอาชนะพวกอันธพาลหรือผู้มีอิทธิพลได้ หรือการสร้างโครงเรื่องแบบกฎแห่งกรรม "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" เช่นนวนิยายชีวิตรักและครอบครัว ตัวละครที่ยึดถือธรรมในการดำเนินชีวิตจะประสบความสำเร็จมีความสุขหวัง ในขณะที่ตัวละครที่หลงเดินทางผิด ใช้ชีวิตลุ่มหลงในกิเลสตัณหา จะประสบความล้มเหลวในชีวิต หรือนวนิยายสะท้อนสังคมและนวนิยายการเมืองเสนอแนวคิดเรื่อง เมตตาธรรม คือ สอนให้เห็นใจเพื่อนมนุษย์ผู้ตกยากและการเสียสละเพื่อส่วนร่วม โดยถือว่าความรักและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมสังคมเป็นอุดมคติสูงสุดของชีวิต ดังที่รพีพร เรียกว่าเป็น "สังคมนิยม" โลกทัศน์ของรพีพรที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและแนวเรื่องแต่ละแนวในแต่ละช่วงสมัย จึงมีส่วนช่วยให้นวนิยายของรพีพรมีคุณภาพมากขึ้น

จากการศึกษาพัฒนาการนวนิยายของรพีพร พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงด้านแนวการเขียนนวนิยายของรพีพรซึ่งมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอในช่วงเวลา 3 ยุคของนวนิยายของรพีพร คือ สภาพการเมือง สังคม ประสบการณ์ชีวิตส่วนตัว และที่จะปฏิเสธไม่ได้คือ ความเป็นนักเขียนระดับแนวหน้าที่แม้จะถูกกระแสการเมืองกระหน่ำชีวิตทำให้ต้องหักเหเส้นทางประพันธ์ไปบ้างแต่ก็ยังมีจุดยืนเป็นของตัวเองคือเป็น "ศิลปินเพื่อคนอ่าน" โดยการสร้างงานเชิงมัยที่มีคุณภาพ และเมื่อสังคมเปิดโอกาส เขาก็ไม่รีรอที่จะแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการสร้างงานแนวสังคมและการเมือง รพีพรจึงมีกลุ่มนักอ่านระดับกว้าง มีทั้งกลุ่มที่ชอบเรื่องเชิงมัยและอีกกลุ่มหนึ่งที่ชอบเรื่องเชิงปัญญา เพราะนวนิยายที่เขาเขียนไม่ใช่งานบันเทิงที่ไร้สาระและงานปัญหาที่แห้งแล้ง นวนิยายของรพีพรจึงสามารถครองใจนักอ่านตลอดมาและมีคุณค่าต่อวงการประพันธ์ ดังคำประกาศเกียรติคุณศิลปินแห่งชาติว่า

นายสุวัฒน์ วรดิลก สามารถใช้วรรณกรรมสร้างสรรค์เป็นเครื่องสะท้อนอันลึกซึ้งที่มีต่อชีวิตและสังคม ความสนใจที่มีต่อเพื่อนมนุษย์และที่มีต่อสังคมมนุษย์ กอปรทั้งความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง ทำให้สุวัฒน์ วรดิลก เป็นนักเขียนที่สามารถวิเคราะห์

ปัญหาอันหลากหลายของสังคมมนุษย์ได้ทั้งในแนวกว้างและแนวลึก โดยเนื้อแท้แล้ว นายสุวัฒน์ วรดิลก เป็นผู้ที่ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งประชาธิปไตย มองเห็นปัญหาของสังคมอย่างถ่องแท้ และใช้วรรณกรรมเป็นเวทีที่จะตีแผ่ปัญหาเหล่านี้ออกมาให้เด่นชัด โดยที่หวังว่าปัญหาที่แก้ได้ในวรรณกรรมน่าที่จะเป็นปัญหาที่แก้ได้ในชีวิตจริง งานของ นายสุวัฒน์ วรดิลก จึงมิใช่เป็นงานที่สะท้อนแต่เฉพาะปัญหาที่แคบ ๆ ของสังคมใดสังคมหนึ่ง แต่เป็นวรรณกรรมที่ผูกอยู่กับอุดมการณ์ในลักษณะที่ข้ามชาติข้ามยุค

(ศิลปินแห่งชาติ 2534 : 21)

ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาพัฒนาการนวนิยายของรพีพรในเชิงความสัมพันธ์กับสังคม ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจตัวบทได้อย่างลึกซึ้งขึ้น อีกทั้งเป็นแง่มุมที่น่าสนใจในการวิเคราะห์วรรณกรรมซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการประเมินคุณค่าของวรรณกรรมได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรจะมีการศึกษาวรรณกรรมของนักเขียนคนอื่นในเชิงความสัมพันธ์กับสังคม